

האנטישמיות מנקודת מבט תאולוגית עיון בעולמם הרעיוני של הראי"ה קוק וממשיכי דרכו

אוריאל ברק

אחת מהחידות הגדולות בתולדות ישראל ואף בתולדות תרבות המערב היא התופעה הרציפה של האנטישמיות. המאמר הנוכחי יתמקד בכירור השקפתם של הרב אברהם יצחק הכהן קוק (הראי"ה) ושל בני חוגו (במיוחד הרב צבי יהודה הכהן קוק [הרצי"ה] והרב יעקב משה חרל"פ) בסוגיית המניעים התאולוגיים של האנטישמיות ובזיקה העמוקה שראו בין מניעיה לבין ייעודו של עם ישראל בעולם וגורלו עלי אדמות. אנתח בו את עמדת הראי"ה וחוגו בשאלה חשובה זו הנוערת בעולמם (ולצערנו, גם בעולמנו), עם אפיון של הגוונים השונים בעמדה זו. כמו כן אנסה להראות כיצד התלמידים פיתחו והרחיבו את השקפות רבם והעניקו להן הן מבע בהיר המסייע להבין את הגותו והן חשיפה של ההשלכות הנובעות מהעמדות האידאיות-מטפיזיות של רבם, לפי הבנתם. נוסף על כך, אצביע על המקורות ההגותיים של עמדת בני החוג, וכן אציע טיפולוגיה ראשונית לכירורן של הבדלי הגישות בין ההוגים. במהלך כירור נקודה זו, אבקש לטעון גם טענה מתודולוגית על אודות חשיבות יישומה של המתודולוגיה המשולבת (שאותה הצעתי בעבודת הדוקטור שלי) בחקר הגותם של הראי"ה ושל בני חוגו. במהלך הדיון יתברר, כי השפעת הראי"ה על תלמידיו מורכבת יותר ממה שחוקרים נטו לחשוב עד כה, וכי בחקר חוג זה יש להידרש לבחינת האקלים הרעיוני והרוחני (ה'מילייה') ששרר בו, ולבחון את דמותם ואת כתביהם של קבוצת הוגים זו כחוג הגותי מובחן.

ד"ר אוריאל ברק, עמית אורבך לפוסט דוקטורט, החוג ללימודי התרבות העברית, אוניברסיטת תל אביב, ת.ד. 39040, רמת אביב, תל אביב 6997801
ubarak@hotmail.com